

УДК 330.341.1

Доц. Н.Г. Міценко, канд. екон. наук;
магістрант С.М. Кулай – Львівська КА

ДІАГНОСТИКА СТАНУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено потребу застосування у господарській діяльності інструментарію діагностики. Обґрунтовано механізм здійснення економічної діагностики. Запропоновано схему багаторівневої функціональної системи управління для підвищення ефективності господарської діяльності. Встановлено, що під діагностикою стану господарської діяльності підприємства варто розуміти комплекс аналітичних, дослідницьких, пошукових дій, спрямованих на визначення і попередження диспропорцій у виробничих, фінансових і управлінських процесах, у використанні ресурсів та потенціалу підприємства і, як наслідок, запобігання економічним кризам на підприємстві.

Підвищення ефективності господарської діяльності підприємств, забезпечення її зростання в умовах ринкових відносин зумовлюють необхідність виявляти на підприємстві наявність фактів безгосподарності, непродуктивних витрат, нерозумного вкладення коштів тощо, для їхнього усунення. Варто виявляти й мобілізувати в діяльність підприємства резерви виробництва, раціонального й ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Комплекс діагностичних процедур є стартовою фазою в розвитку підприємства. Підприємство може й повинно у своїй господарській діяльності використовувати сприятливі й переборювати несприятливі чинники – умови для реалізації своїх інтересів і завдань.

Досліджували проблеми діагностики стану господарської діяльності підприємств такі вчені, як І. Бланк, А. Вакуленко, В. Василенко, Е. Гіляровський, О. Дейнеко, Н. Євдокімова, Л. Карась, М. Коротяєв, Л. Лігоненко, М. Мірошник, О. Олексюк, р. Рапопорт, Б. Сербиновський, П. Табурчак, Е. Тарасов, Г. Швиданенко, р. Юксвяров та ін. Водночас, у працях економістів наразі немає єдиного підходу до розуміння сутності й змісту процесу діагностики, незважаючи на те, що це поняття досить широко використовують під час дослідження практично всіх проблем удосконалення організації виробництва й управління підприємством.

Найчастіше поняття діагностики вживають відповідно до поняття системного аналізу або ототожнюють з терміном "аналіз виробничої діяльності", причому немає однозначності щодо супідрядності цих понять. Так, діагностику визначають як комплекс методів, спрямованих на удосконалення окремої організації або підприємства, що використовує понятійний апарат теорії систем [2]. Однак, на відміну від системного аналізу, діагноз системи є польовим дослідженням і базується на безпосередньому обстеженні об'єкта. Мета діагностики – встановити симптоми цих хвороб, виявити причини й усунути їх за допомогою відповідних засобів лікування.

Подібного погляду дотримується Б.Ю. Сербиновський. У його розумінні, **діагностика** – це *вчення про методи, процеси й принципи розпізнавання хвороб виробничої системи й постановки діагнозу, оцінки її стану й пер-*

спектив розвитку, виміру параметрів, установлення й вивчення ознак хвороб для підтримки здатності ефективно функціонувати й пристосовуватися до змін зовнішнього середовища [1]. Характерною ознакою цього визначення є цільова орієнтація діагностичних досліджень на підвищення адаптивності виробничої системи й оцінку перспектив її розвитку.

Інша група авторів, до якої належать фахівці в галузі управлінського консультування й проектування організацій Л. Карась, р. Рапопорт, р. Юксвяров і ін., розглядають діагностику як дослідницьку діяльність, спрямовану на встановлення, аналіз і оцінювання проблем підвищення ефективності системи менеджменту організації й виявлення головних напрямків їхнього вирішення. У цьому випадку діагностика обмежується сферою ухвалення рішень щодо виникнення управлінських проблем [3].

На наш розсуд, під діагностикою стану господарської діяльності підприємства варто розуміти комплекс аналітичних, дослідницьких, пошукових дій, спрямованих на визначення і попередження диспропорцій у виробничих, фінансових і управлінських процесах, у використанні ресурсів та потенціалу підприємства і, як наслідок, запобігання економічним кризам на підприємстві. Завданнями діагностики стану господарської діяльності підприємства є:

- ідентифікація реального стану аналізованого підприємства;
- дослідження кількісних і якісних показників діяльності підприємства, їхнє порівняння з базовими характеристиками чи їхніми аналогами, нормативними величинами;
- виявлення змін у стані діяльності підприємства в просторово-часовому розрізі;
- встановлення основних чинників, що зумовили зміни в стані діяльності підприємства, і визначення їхнього впливу;
- прогнозування основних тенденцій розвитку діяльності підприємства.

Правильний вибір мети і визначення завдань діагностики господарської діяльності підприємства мають велике значення. На основі поставлених завдань і з урахуванням наявних можливостей визначають дійсний стан підприємства, виробляють способи досягнення оптимальних рішень, обираються методи управління, здійснюють зміни в організаційному, технологічному, комерційному й інших аспектах діяльності підприємства.

В економічній діагностиці важливу роль відіграють такі вимоги до процесу дослідження:

- діагностика повинна бути автентичною, тобто заснована на першоджерелах, достовірній інформації;
- об'єктивність процесу: перед тим, як почати процес діагностування, його учасникам потрібно виробити процедуру оцінювання і скласти програму дослідження об'єкта;
- точність – мета, завдання і відповідність вимогам, пропонованим до процесу діагностування, тісно пов'язані з процесами планування, організації і контролю.

Однією із методологічних проблем у здійсненні діагностики є визначення кола досліджуваних показників. Їх можна поділити на вартісні та натуральні – залежно від покладених в основу вимірювачів; кількісні та якісні – залежно від того, яка сторона явищ, операцій або процесів вимірюється;

об'ємні та питомі – залежно від застосування окремо взятих показників або їх співвідношень. Проблема полягає в тому, що на ефективність діяльності підприємства впливає багато чинників, врахування яких навіть із використанням ПЕОМ є трудомістким, а інколи й недоцільним процесом. Можна стверджувати, що конкретний перелік показників, ресурсів і сфер діяльності залежать від розуміння об'єкта діагностики, його складників та умов функціонування підприємства у момент здійснення аналізу.

Чимало розбіжностей й невирішених питань і в розумінні змісту процесу діагностики. Розглядаючи найбільш оригінальні дослідження у цій галузі, можна переконатися, що кожний автор пропонує свою послідовність етапів діагностичного аналізу. Тому основну увагу акцентують на встановленні причинно-наслідкових зв'язків і чинників, що визначають проблеми підприємства. **Основними етапами здійснення діагностики, на нашу думку, є:**

1. Підготовчий (ухвалення принципового рішення про виконання діагностики; встановлення завдань діагностики; визначення ресурсного забезпечення здійснення діагностики).
2. Планування часу, ресурсів, бюджету.
3. Формування робочої групи, яка складається з провідних спеціалістів підприємства для здійснення діагностичного аналізу. У випадку залучення зовнішніх консультантів, вони належать до складу робочої групи.
4. Збір матеріалів для діагностичного аналізу (збір інформації, формування бази даних, оброблення результатів).
5. Аналітичне оброблення даних.
6. Порівняння отриманих результатів з базовими за кожним параметром окремо і за загальним обсягом інформації діагностичного аналізу.
7. Ухвалення рішення про необхідність і пріоритетність можливих управлінських рішень на підприємстві загалом та за окремими напрямками діагностування.
8. Реалізація управлінських рішень.

Діагностика стану діяльності підприємства повинна охоплювати:

- оцінку економічних результатів діяльності підприємства з позицій конкурентоспроможності продукції (робіт, послуг), рівня рейтингу підприємства, ділової активності та ділової репутації;
- діагностику витрат на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг), використання матеріальних ресурсів і стану їхніх запасів;
- діагностику стану і використання основних фондів;
- діагностику використання трудових ресурсів;
- діагностику фінансового стану підприємства і загрози банкрутства;
- оцінку екологічних наслідків діяльності підприємства;
- оцінку ефективності діяльності підприємства та основних чинників, які її визначають.

Отже, діагностику можна охарактеризувати як самостійну систему, що інтегрує аналітичну, контрольну, стимуляційну, індикативну, прогностну, управлінську функції на рівні підприємства. Використання діагностики дає змогу побудувати багаторівневу функціональну систему управління для підвищення ефективності господарської діяльності підприємства (рис.).

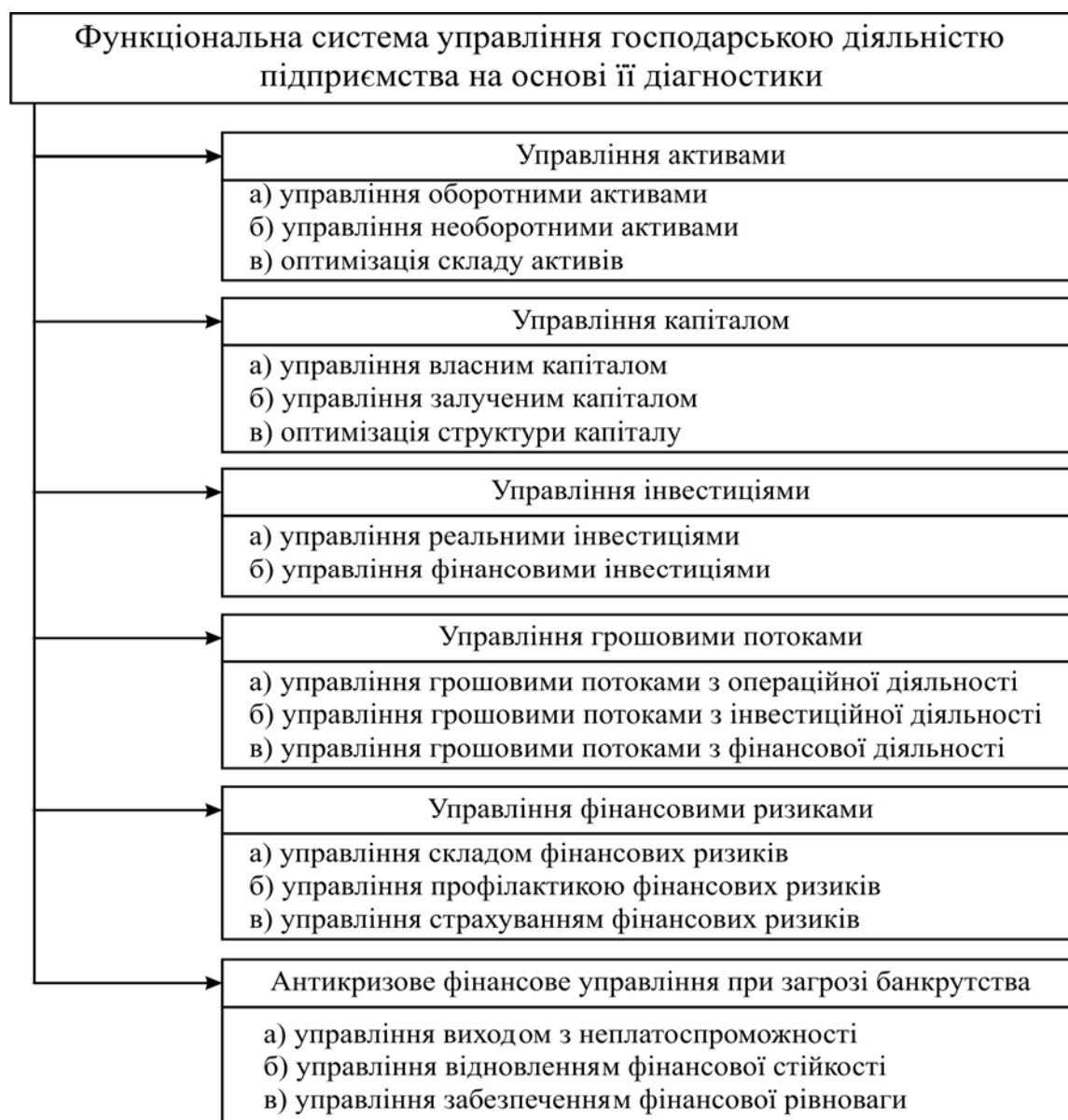


Рис. Багаторівнева функціональна система управління господарською діяльністю підприємства

Як бачимо, знання сутності, характеристики, мети і завдань діагностики підприємства дає змогу чітко орієнтуватися в умовах обмеженого доступу до інформації для ухвалення ефективних управлінських рішень в умовах ринкових відносин.

Література

1. **Воронкова А.Е.** Діагностика стану підприємства: теорія і практика : монографія / А.Е. Воронкова. – Харків : Вид-во "ІНЖЕК", 2008. – 520 с.
2. **Кривов'язюк І.В.** Економічна діагностика підприємства: теорія, методологія та практика застосування : монографія / І.В. Кривов'язюк. – Луцьк : Вид-во "Надстир'я", 2007. – 260 с.
3. **Сучасна технологія** діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : монографія / Г.О. Швиданенко, О.І. Олексик. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 192 с.

Мицэнко Н.Г., Кулай С.М. Диагностика состояния хозяйственной деятельности предприятия

Исследована потребность применения в хозяйственной деятельности инструментария диагностики. Обоснован механизм осуществления экономической диагностики. Предложена схема многоуровневой функциональной системы управления

для повышения эффективности хозяйственной деятельности. Установлено, что под диагностикой состояния хозяйственной деятельности предприятия стоит понимать комплекс аналитических, исследовательских, поисковых действий, направленных на определение и предупреждение диспропорции в производственных, финансовых и управленческих процессах, в использовании ресурсов и потенциала предприятия и, как следствие, предотвращения экономическим кризисам на предприятии.

Mitcenko N.G., Kulay S.M. The diagnostics of the state of the economic activity of the enterprise

It was conducted a research of the necessity of the application the diagnostics of the enterprise in economic activity. It was proved the mechanism of accomplishment the economic diagnostics. It was offered the plan of multilevel functional managerial system for increase the efficiency of the economic activity. It is set that under diagnostics of the state of economic activity of enterprise it is costed to understand the complex of analytical, research, searching actions, directed on determination and warning of disproportions in production, financial and administrative processes, in the use of resources and potential of enterprise and, as a result, prevention economic crises on an enterprise.

УДК 339.727.22(477) М. Мегер¹, д-р економіки; Б. Крамарчук¹, д-р економіки; проф. С.К. Реверчук, д-р екон. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка

**ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ
НА РЕГІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ В УКРАЇНІ**

На основі узагальнення зарубіжного досвіду управління інвестиціями обґрунтовано доцільність залучення та форми використання прямих іноземних інвестицій в регіональній економіці України. Розглянуто місце української економіки у сучасному інвестиційному просторі. Обґрунтовано тезу, що прямі іноземні інвестиції мають вирішальний вплив на перебіг економічної реформи в Україні.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційні процеси, регіони, будівельна галузь, економіка, статистика.

Актуальність теми. Для стабільного зростання економіки країни важливим є залученням іноземних інвестицій в домінуючій галузі народного господарства. Покращення інвестиційного клімату в Україні неможливе без вивчення досвіду відповідної політики розвинених країн світу та країн, що розвиваються. Тому актуальним є об'єктивний аналіз інвестиційної діяльності в державі для вдосконалення механізму залучення іноземних капіталовкладень у провідні галузі економіки. Тема залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) цікавить дослідників у всьому світі. Однак на сьогодні недостатньо уваги приділяється теоретичному обґрунтуванню ефективного механізму залучення ПІІ в Україну та впливу іноземних інвестицій на розвиток капіталомістких галузей економіки.

Перехід від планової економіки до ринкових відносин в Україні, спричинив зміни підходів в організації управління інвестиційною діяльністю, котра потребує динамічних змін в умовах ринкової економіки. Активізація кроків в інвестиційній діяльності є одним з найважливіших напрямків необхідних країні реформ.

¹ Університетська школа бізнесу, Hamline, США